

PLAYBOY

HRVATSKO IZDANJE

KOLOVOZ • 08/2001 • Cijena 32 kn

VELIKI INTERVJU

Rajko Grlić

20 PITANJA

Bryan Ferry

ISTRAŽIVANJE

**Preljub
u Hrvata**

SEKS I SAMBA

**Mirella
iz Brazila**

Vis

otok za
šmekere

Rebeka

SVJETSKI TOP-MODEL
U ZAGREBU

9 771331 206003

0 8

Slo 1000 Sit • Mak 300 Den • BiH 8,50 km • Njem 12 DM • Aust 96 OS •
Jug 255 Din • Švic 12 SFR • Belg 250 BFR • Lux 250 FLUX • Nizoz 15 HFL

NA JADRANU NEŠTO NOVO

Komiža, najljepše ribarsko mjesto na Jadranu (velika fotografija). Najugledniji Višanin, nedavno preminuli književnik Ranko Marinković, za veslima viške falkuše (sasvim lijevo). Veljko Mratinić iz Smokove omogućit će vam da se na Visu osjećate kao u Teksasu (lijevo). Pino i Zvonko iz agencije "AlterNatur" pomoći će vam da pretražite viške špilje (desno). Braća Tonči i Joško Božanić kažu da su otočki ribari, koji su se prvi falkušama otisnuli do Palagruže, brodograditelji, meteorolozi, nautičari i astronomi (sasvim desno). Švedska violinistica Nilla Axelsson svakom svojom notom priča o otoku na kojem se skrasila i u koji se zaljubila (zadnja slika desno)

Vis-a-Vis

Najosebujniji dalmatinski otok i ove je godine in. Vis razvija jedinstvenu koncepciju turističkog razvoja, u čemu prednjače viški alternativci

Kako je počeo život na mom otoku

Piše **Iris Blašković Mihajlov** Snimio **Božidar Vukičević**

K ako u zemlji s više od tisuću otoka izabrati najljepši, najprivlačniji, najšarmantniji, najturističkiji, najsadržajniji, najdostupniji, najuljudeniji, najegzotičniji, najerotičniji? Ljubitelji Istre i Kvarnera favorizirat će Brijune, Krk, Lošinj, Cres, Rab ili, možda, Susak, srednji Jadran istaknut će svoje adute - Silbu, Dugi otok, Ugljan, Pašman, Kornate, a južna Dalmacija u natjecanje ulazi sa Šoltom, Bračom, Hvarom, Korčulom, Visom, Lastovom, Mljetom i Elafitima. Opasnost neobjektivnog izbora prijeti sa svih strana: turisti su ptice selice, a jednako su tako nestalne i njihove top-liste najljepših jadranskih otoka; u lokalne kriterije također se teško pouzdati, jer svatko svoga konja hvali. No, ni najdobronamjernijima nije lako, jer kako među tisuću otočnih bisera izabrati miss jadranskog turizma?

Otoci izumiru, kažu pesimisti i demografski naricatelji. Ne baš svi, kažemo mi, i svoju tvrdnju potkrepljujemo optimističnim primjerom otoka koji bi mogao postati svjetionikom južnog Jadrana. Jer, Vis je *in*, iz godine u godinu sve više. Ali ne zato što ima najromantičnije uvale, najljepše plaže, najbolju gastronomiju i najljepše pejzaže, nego zato što ima - ljude. Veliko otkriće, ironizirat će netko neupućen. No, nije riječ o običnim ljudima, koji sjede ispod murve i lamentiraju o tome kako je ribe sve manje, kako su i ove godine stigli furešti s konzervama i čipi-čipsom, kako na otoku nema prosperiteta jer se od države mogu očekivati samo nove fraze i šuplja obećanja... Riječ je o renesansnim tipovima, spremnim da preporode otok koji je pola stoljeća služio vojni rok bivšoj državi, a sada je odlučan da svoju relativnu turističku nerazvijenost pretvori u komparativnu prednost, i da sve ono čega je bio pošteđen u doba prvobitne akumulacije turističkog divljaštva pretvori u jedva mjerljivu ekskluzivnost. Graditeljska autohtonost, netaknuta priroda, ekološka nevinost, izvorna pučka gastronomija i poduzetnički romantizam tako su rijetka mediteranska pojava da Visu priskrbljuju atribuciju egzotike u moru turističke konfekcije.

Ljudski resursi skriveno su blago Visa. Iako najjužniji jadranski otok, površine 90 četvornih kilometara, danas nastanjuje samo 3600 stanovnika, od kojih je trećina starija od 80 ljeta, a prije Prvog svjetskog rata bilo ih je 10.000, život se iznova rada na Issi, "utvrdi na moru", spominjanoj još u 4. stoljeću prije Krista, koja je potom stoljećima bila na meti mnogih osvajača, od rimskih imperatora do jugoslavenske armije.

U vojničkoj terminologiji uznosito nazivan "najvećim jadranskim nosačem aviona", Vis je, otkako je skinuo epolette

VIS IZ MORA, ZRAKA I S KOPNA

Višani su oduvijek bili težaci, vinogradari i vinari, a Komizi najljepši jadranski ribari (sasvim gore). Vicko Mardešić, načelnik Općine Komiza (gore). Viška polja na platou gdje su Englezi 1944. podigli aerodrom (lijevo). Želite li razgledati Vis iz ptičje perspektive, na usluzi vam je mlada ekipa komiške agencije "AlterNatura" (gore desno). Lorenz Marović vodi ronilački centar "Manta" (desno). U podmorju oko Visa kriju se ljepote nezamislive običnim smrtnicima (dolje). Vis je prepun šarma, s koje ga god strane motrili (desno).

i odjenuo civilno odijelo, zacrtao svoju budućnost: turizam. Nemojte se odmah naježiti kad čujete tu riječ, jer to bi trebao biti viški turizam, ili nešto sasvim drugo od onoga što se razumijeva pod tim ozloglašanim pojmom.

Nostalgija, povratak korijenima i ljubav prema otoku ubrzali su povratak ljudi koji Vis žele pretvoriti u jedinstvenu turističku oazu. Iako žive u maloj sredini, razmišljaju europski. Svjesni svih financijskih, birokratskih i vremenskih ograničenja, ustrajni su u svojim idejama da Vis bude i ostane zrcalo neke druge vrste turizma i da ne zapadne u zamku u kojoj se koprcaju njegovi otočni susjedi.

Senko Karuza, voditelj Mobilnog multimedijalnog centra u uvali Mola Trovna, na Visu je pronašao pravu mjeru života. Pun je životnog elana i ideja, pomalo umjetnička duša, pomalo pisac, kako kaže za sebe, a njegova energija kao da simbolizira novu pokretačku snagu otoka koji je dugo kunjao na straži,

lijeno se braneći od sada toliko željenih turista.

Mola Trovna, uvala s južne strane otoka, poprište je događanja raznih umjetničkih performansa i ekoloških akcija, ali i mjesto gdje se može izvrsno jesti. Odlučite li k Senku na objed ili večeru, nemojte misliti da ćete tek tako naručiti svoje jelo, jer on će u razgovoru s gostom, sukladno svojoj osobnosti, odlučiti što će večerati i - hoće li uopće. Donedavno se u Molu Trovnu dolazilo bez fotoaparata, diktafona i svega onog što bi moglo zabilježiti trenutak, vrijeme i prostor. Posjetitelj iz uvale može sa sobom ponijeti samo ono što mu stane u glavu! Senko poručuje: "Ne samo ljeti, i ne samo turistička sezona, nego uvijek kad vam dosadi gradski život, pizza i jela iz mikrovalne pećnice. Uključite se u zimsku školu preživljavanja na otoku, bez obzira na to jeste li vegetarijanac,

mesožder ili ribožder. Uvijek, naime, postoji alternativa."

Jedinstven način života, netaknuta priroda, fascinantna raznolikost otoka, mnogo prostora za dušu i tijelo potaknulo je violinisticu i skladateljicu Nillu Axelsson (30) da se 1999. nastani na Visu i na njemu počne nov život. Švedanka, koja se već pomalo osjeća "Viškom", izvrsno je svladala hrvatski jezik i iskustveno ovladala nepisanim zakonitostima otočkoga života. Polako, vrlo polako, doduše, jer i domicilnom su stanovništvu za to trebala stoljeća.

Svjesna svih problema mladih ljudi i, općenito, ne uvijek lagodnih okolnosti življenja, smatra da Vis može ponuditi nešto drugo, bolje. Svojim muzičkim iskustvom i sposobnošću organizacije, znatno je obogatila kulturni život otoka. Iako kaže da na Visu ima iznimno nadarenih muzičara, surađuje i s glazbenicima iz Zagreba i Europe. Zaljubljena u Vis, svakom odsviranom notom priča o otoku na kojem se skrasila.

Podšpilje, selo na staroj cesti između Visa i Komize, mjesto je događanja njezinih umjetničkih i životnih nadah-

nuća. Prostor Zadrugnog doma (drveni pod, lastavičja gnijezda po kutovima i brojilima za struju, repci nastanjeni u prozorskim okvirima) improvizirana je dvorana, gdje će se ovo ljeto održavati koncerti irske glazbe, ženskih klapa, Gusarica, Shamrock Rovers, a sve pod nazivom *Summer village concerts*.

In vino - Vis, mogla bi se parafrazirati stara uzrečica. Još su antički pisci hvalili isejsko vino, a Slavko Poduje, novovjekni nastavljatelj te vinske tradicije, stručnjak svjetskoga glasa, član svjetske organizacije za degustaciju vina i Savjeta sedmoričice iz Narbona, naučit će vas sve o vinima na Vinskoj akademiji, koju će uskoro sa svojim sinom Mišom organizirati na Visu. Mišo Poduje 1992. počinje proizvodnju vlastitog vina, koje od ovog ljeta možete kušati u vinokućaonici i galeriji "Peronospora Blues". Uz izvrsno vino i glazbu poslužit će vam i tri vrste sira: kozji, kravliji, ovčji s maslinama i kaparima. Nema kole, nema fante, nema šale kad je riječ o nečem tako važnom kao što je vino, u partnerstvu s autohtonim otočkim delicijama.

Obitelj Roki vratila se 1976. iz Australije na obiteljsko imanje u Plisko polje i peta je generacija koja proizvodi vino. Životni put vodi Nikšu Rokija na otok djetinjstva, gdje se u početku bori za osnovne civilizacijske uvjete, vodu i struju. Nikša kaže da je golemo iskustvo o vinima stekao pijući mnogo vina. Sin Oliver, rođen u Australiji, krenuo je očevim stopama i skrasio se na Visu. Početkom osamdesetih Roki's vina dobivaju prepoznatljivu etiketu, a sad su već poznata u cijeloj Hrvatskoj.

Na djedovini, u debeloj hladovini 100-godišnje murve, okruženi domaćinskom atmosferom, možete kušati specijalitete konobe Roki: ekološko povrće koje sami uzgajaju, meso, ribu i hobotnicu ispod peke. U svoju će ponudu uskoro uvrstiti i zdravo i hranjivo meso puževa koje će uzgajati na svojoj farmi. Nikša i Oliver Roki imaju mnogo ideja za razvoj otočkoga turizma i upozoravaju kako ga nikad nisu zamišljali kao jeftinu eksploataciju sunca i mora.

Sve popularniji seoski turizam, baziran na pučkoj gastronomiji i autohtonim ambijentima, postaje aktualan i na Visu. Iznova se aktualizira ideja o kriket-igralištu: zapovjednik britanske jadranske flote, admiral William Hoste, još je 1810. osnovao *cricket club* u Visu. Kako je Nikša Roki u Australiji igrao kriket, njegov sin Oliver namjerava na obiteljskom imanju izgraditi teren za taj sport, što bi obogatilo turističku ponudu i produljilo sezonu.

Nikša pak otkriva još jednu tajnu svog vina: "Pažljivom kupazom različitih vrsta grožđa i pravodobnom berbom dobili smo vino koje kod muškaraca jamči potenciju. Čak 68,5 posto naših klijenata dobiva mušku djecu. Parovi koji nisu

moгли imati djecu, nakon trinaest mjeseci konzumacije naših vina dobili su potomstvo." Dakako, u vjerodostojnost vinskih terapija morat ćete se uvjeriti sami.

Kad je riječ o gastrokulturi, i Višani i posjetitelji Visa s velikim će poštovanjem izgovarati ime karizmatičkog meštra od kužine i gradela Zorana Brajčića, vlasnika restorana "Pojoda". Agronom po zanimanju, ideje skuplja istražujući stare viške recepture, među kojima su i one njegove none i mame. Nakon 45 godina provedenih u Zagrebu, neka ga je čudna nostalgija dovela na Vis. Pojoda na viškom dijalektu znači sigurna luka, utočište pred neverom. Zoran je svoje pristanište smjestio u istočnom, najstarijem, dijelu grada Visa, poznatijem kao Kut. U vrtu limuna i naranača nude se specijaliteti hvaljeni u svim nautičkim i kulinarskim vodičima. Zoran ne krije recepturu za uspjeh: "Ne šparati, pružiti kvalitetu i stvoriti atmosferu." Nove recepte obično smišlja zimi, a svojim ih vjernim gostima poslužuje ljeti, tako da i ove sezone možemo očekivati nove originalnosti na "Pojodinu" jelovniku.

Iza visokih zidina nekadašnjeg ljetnikovca hvarskog apotekara Gariboldija krije se čudesan romantični vrt "Ville Kaliope". Kroz bogato raslinje, među kojim se ističu stogodišnje palme, uski puteljci vode do skrovitih zakutaka. Uz ambijentalnu glazbu i treperenje svijeća u "Villi Kaliopi" može se provesti nezaboravna večer. Vlasnik Goran Pečarević Peco, zbog diskrecije, nije htio otkriti imena poznatih osoba koja posjećuju to mjesto.

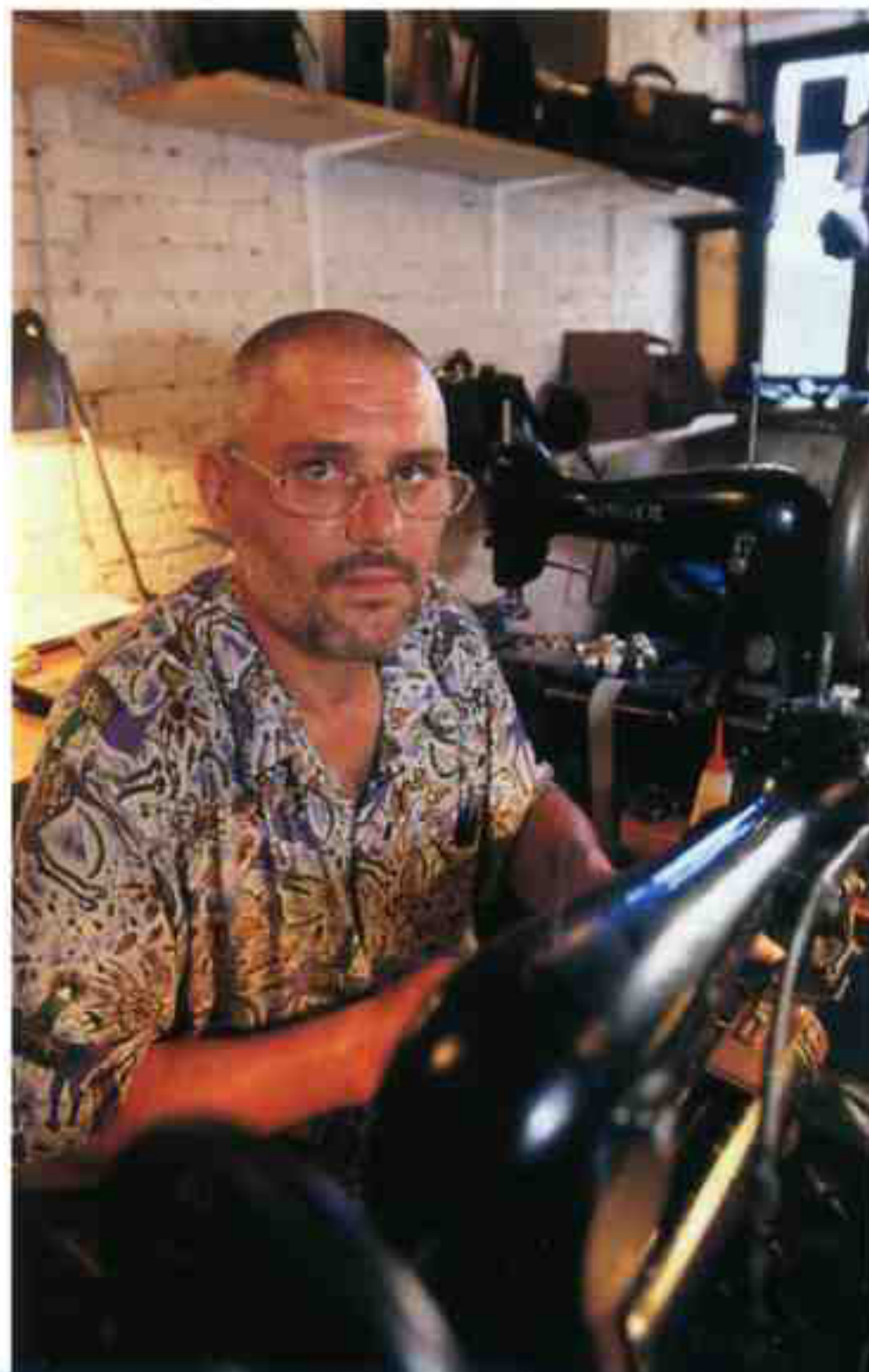
U ljetnikovcu Hanibala Lucića, starom 500 godina, u Kutu, nudi se luksuzni smještaj u sobama opremljenim antik-

nim namještajem, s prekrasnim pogledom na višku valu.

U mjestu Marine Zemlje, na putu od Visa prema Komiži, skrasili su se Zagrepčani Sanja i Bruno. Sanja je ravnateljica viške Gradske knjižnice i bavi se alternativnom medicinom, kojom je ovladala za šestogodišnjeg boravka u Nizozemskoj, gdje je tu metodu liječenja učila od Engleza Edwarda Bacha, a Bruno, dečko sa zagrebačke Trešnjevke, u Visu ima radionicu kožne galanterije.

Vozeći se viškim cestama i puteljcima uživat ćete u raznolikosti krajolika, od pješčanih, stjenovitih i šljunčanih plaža, prostranih polja i geometrijski njegovanih vinograda, do brda na koja se možete popeti i rashladiti od ljetnih vrućina. Ljepota koja se pamti.

Poželite li se osjećati kao u Arizoni ili Teksasu, uputite se iznad uvale Smokova. Veljko Mratinić, Višanin povratnik, vlasnik ergele konja i stada ovaca, orga-

PROMETEJI S OTOKA VISA

Vis sve više postaje raj za nautičare (gore). Zagrepčanin Bruno stigao je na Vis 1996. i otvorio radionicu kožne galanterije (lijevo). Goran Pečarević Peco vodi restoran "Villa Kaliopa" u renesansnom ljetnikovcu hvarskog apotekara Gariboldija (lijevo dolje). Zoran Brajčić, veliki meštar od kužine i gradela, vlasnik restorana "Pojoda", nadahnuće za svoje delicije nalazi u starim pučkim recepturama (desno). Otac Nikša i sin Oliver Roki, povratnici iz Australije, proizvode čuveno vino (desno dolje), a već i sam pogled na Viško polje sugerira o kakvom je vinu riječ (dolje)

Višani Kinezi

Višane i Komižane ni ne pokušavajte razumjeti. Njihov dijalekt teško je razumljiv i ostalim Dalmatincima. Priča se da su svi Višani Kinezi. Upitate li nekog Višanina jesu li Višani Kinezi?" odgovorit će vam: "Ko' co' mi?"

nizirat će vam težačko jahanje na autentičnim samarima. Avantura počinje na bivšoj streljani JNA: u pratnji vodiča, jašući puteljcima, otkrit ćete nezaboravne panoramske vidike i posve nove dimenzije otoka.

Turistička agencija AlterNatur ponudit će vam pogled na otok iz ptičje perspektive: letenje u *tandem paraglideru* s pet različitih lokacija u različitim smjerovima, ovisno o vjetru. Mlada ekipa agencije AlterNatura iz Komiže, Pino Vojković i Zvonko Brajčić, potrudit će se da Vis razgledate iz svih smjerova, sa svih prijevoznih sredstava, da doživite uzbudljivo ribarenje pod vodstvom profesionalnog ribara, istražite viške špilje i uza sve to pojedete nešto domaće, što će vam na mjestu događaja pripremiti vaši vodiči. Zvonko kaže: "Turist je čovik, a ne lova."

Kad vam je dosta kopna, spustite se u podmorje. Tajanstveni podmorski svijet otoka Visa nadohvat vam je oka: profesionalni ronionci ronilačkog kluba "Manta" iz Komiže podučit će vas noćnom i dnevnim ronjenju, ovisno o tome jeste li početnik ili napredni ronilac. Lorenz Marović, voditelj kluba, koji je sa svojom suprugom Aniskom na Vis došao iz Splita, jedini na Jadranu posjeduje specijalizirani 12-metarski brod s barokomom, a godinama je vadio koralje. Nezaboravan je posjet olupini broda Teti, potonulog 1930. kod otoka Mali Barjak, s južne strane otoka Visa. Pramčani dio broda nalazi se već na sedam metara dubine, a posebna je atrakcija i pripitomljeni ugor Pero koji se udomio na olupini.

Dian Muratović godinama je radio u Njemačkoj kao taksist, a na Vis je stigao 1996. i otvorio radionicu na rivi u Visu za izradu i popravak jedara. Na glasu je kao vrhunski jedrar, a priznaje nam kako danas privređuje dovoljno "da više ne mora zimi taksirati po Švabiji".

Skupina mladih, koja tvori neformalnu udrugu nazvanu "Stranka za život Visa i poticanje povratka ljudi na otok", pokušava različitim akcijama i humanitarnom djelatnošću upozoriti kako bi se turizam na otoku trebao razvijati na drukčiji način nego na većem dijelu Jadrana. Toni Lukšić, Ante Ilić-Car, Mišo Poduje, Ante Rnjak, Ivana Roki, Goran Pečarević, Senko Karuza, Mate Božić i njihovi istomišljenici ističu: "Ne želimo biti Hvar, ne želimo biti Bol, ne želimo masovni turizam. Vis ima potencijala, snage i volje da ponudi nešto novo, bolje i drukčije."

Nadamo se da je sad jasnije zašto je Vis i ove godine *in*. Jer dolaskom na Vis u prilici ste da zaboravite i sat i kalendar: na otoku se, naime, živi po štajunu (od *stagione* - sezona). Štajunu od srdela, štajunu od jaglica, štajunu od grožđa, a u novije doba i po štajunu od turizma.

